บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาปฐมวัย เป็นการศึกษาช่วงวัยที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมองของมนุษย์ การส่งเสริมพัฒนาการและการเตรียมความพร้อมในระดับนี้ จึงเป็นรากฐานที่สำคัญในการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต่อไป การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยที่มีคุณภาพควรเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กให้สมบูรณ์ ซึ่งลักษณะการจัดการศึกษาต้องมีลักษณะที่แตกต่างจากการศึกษาระดับอื่นๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้มีความสำคัญมาก เพราะเป็นวัยที่เป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์ ดังนั้นการจัดการศึกษาปฐมวัยควรมีส่วนช่วยในการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็กอย่างเต็มที่

การพัฒนาคุณภาพมนุษย์ที่ยั่งยืน จำเป็นต้องเริ่มพัฒนาตั้งแต่ปฐมวัย เพราะตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี เป็นช่วงอายุที่มีอัตราของการพัฒนาการสูง ถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและถูกต้องตามหลักจิตวิทยา และหลักวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ก็จะสามารถพัฒนาเด็กได้เต็มตามศักยภาพ จากทฤษฎีองค์ความรู้เรื่องพัฒนาการเด็กและการพัฒนาของสมอง รวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่าช่วงเวลาที่สำคัญและจำเป็นที่สุดในการพัฒนาสมองคือในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต ประมาณร้อยละ 80 ของการพัฒนาสมองจะเกิดขึ้นในช่วงแรก ๆ ของชีวิต สติปัญญาของเด็กจะพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 เมื่ออายุ 4 ปี และในระหว่างอายุ 4-8 ปี สติปัญญาของเด็กจะพัฒนาเป็นร้อยละ 80 (Bloom. 1968 : 88) และเพียเจต์ (Piaget) ได้กล่าวย้ำว่า สติปัญญาจะพัฒนาเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับการได้มีโอกาสปะทะสังสรรค์กับสิ่งแวดล้อม ฉะนั้น การจัดสภาพแวดล้อมและประสบการณ์ที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญ เพราะสมองของเด็กในช่วง 6 ปีแรก จะมีการพัฒนาและมีความเจริญเติบโตมากที่สุด (ปรารถนา นาชัยสิทธิ์. 2548 : 112)

หลักสูตรการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 5-9) ได้กำหนดหลักการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กวัย 3-5 ปี เพื่อส่งเสริมกระบวนการการเรียนรู้และพัฒนาที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทชุมชน สังคม และวัฒนธรรม พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย จัดประสบการณ์

การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัวชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรขึ้นเพื่อให้พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนร่วมเลี้ยงดูแลเด็ก และเพื่อให้สถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยทุกหน่วยงานทุกสังกัดที่เกี่ยวข้อง ได้ใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานเดียวกัน โดยได้มีการเสนอแนะการจัดตารางประจำวันที่มีกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ และกิจกรรมเสรี กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง และกิจกรรมเกมการศึกษา ซึ่งในแต่ละวันสถานรับเลี้ยงเด็ก หรือโรงเรียนอนุบาลควรจัดกิจกรรมดังกล่าวตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับปัจจุบัน เพื่อเสริมสร้างให้เด็กปฐมวัยเติมโตและมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเหมาะสมกับวัยเป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข และเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพต่อไป เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ร่างกายและสมองกำลังเจริญเติบโต ต้องการความรัก ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด เด็กวัยนี้มีโอกาสเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า โดยการได้สำรวจ เล่น ทดลอง ค้นพบด้วยตนเอง ได้มีโอกาสคิดแก้ปัญหา เลือก ตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความหมาย คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ผู้ที่รับผิดชอบจึงมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมให้เด็กสังเกต สำรวจ สร้างสรรค์ และยิ่งเด็กมีความกระตือรือร้นยิ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การให้ความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ในเด็กวัยนี้เป็นพิเศษจะเป็นพื้นฐานที่ช่วยเตรียมความพร้อมพัฒนาการทุกด้านให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนและในการดำเนินชีวิตของเด็กต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 1)

การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็กปฐมวัย สามารถจัดได้หลายกิจกรรม อาทิเช่น กิจกรรมการวาดภาพ กิจกรรมระบายสี กิจกรรมฉีก ตัด ปะกระดาษ กิจกรรมพับกระดาษ กิจกรรมงานประดิษฐ์ และงานปั้น กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้ารู้จักเลือกจัดให้เหมาะสมกับวัยความต้องการและพัฒนาการเด็กแล้ว จะทำให้เด็กมีความคิด ความเข้าใจ และเกิดทักษะทางกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ แต่ในสภาพปัจจุบัน การเลือกกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย สภาพความต้องการของเด็ก พัฒนาการเด็ก และสภาพแวดล้อมท้องถิ่น ยังพบว่ามีปัญหาอยู่มาก ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจาก ตัวครู นักเรียน และสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ในการเลือกกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะให้สอดคล้องเหมาะสมกับวัย สภาพความต้องการของเด็ก พัฒนาการเด็ก และสภาพแวดล้อมท้องถิ่น พบว่า มีปัญหา และอุปสรรคมาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องในด้านปรัชญาการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่ไม่เน้นการจัดประสบการณ์ ตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ทำให้เด็กขาดโอกาสที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ ภาษา และการคิด จากการจัดกิจกรรมศิลปะ

ด้านตัวครู ไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก ครูเน้นความสวยงาม ความเรียบร้อยของงานมากกว่าการประเมินพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก ด้านสภาพแวดล้อม และวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่สามารถจัดกิจกรรมศิลปะเด็กได้หลากหลาย เช่น สภาพห้องเรียนที่มีเด็กมากเกินไป ความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก วัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เพียงพอ และสภาพแวดล้อม หรือบรรยากาศไม่เอื้ออำนวย (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551 : 56) การพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ให้เกิดกับเด็กจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาศักยภาพของเด็กให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน องค์ประกอบที่สำคัญของพัฒนาการด้านสติปัญญานั้นมีด้วยกันหลายองค์ประกอบ ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ความสามารถหรือปัญญาของมนุษย์ออกเป็น 9 ด้าน คือ สติปัญญาด้านภาษา (Linguistic Intelligence) สติปัญญาด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ (Logical/Mathematics Intelligence) สติปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว (Bodily / Kinestheltic Intelligence) สติปัญญาด้านดนตรี (Musical/Rhythemic Intelligence) สติปัญญาด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) สติปัญญาด้านตน หรือการเข้าใจตนเอง (Interpersonal Intelligence) สติปัญญาด้านการรักธรรมชาติ (Naturalistic Intelligence) สติปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ (Visual/Spatial Intelligence) สติปัญญาด้านการดำรงชีวิต (Existential Intelligence) ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ มีความสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างมาก เนื่องด้วยสิ่งทั้งปวงหรือวัตถุใด ๆ มิได้มีความถาวรตลอดไป (Gardner. 1993 : 156) มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา วัตถุเมื่อมีการเปลี่ยนมุมมอง เปลี่ยนตำแหน่ง ระยะทางของการมอง ภาพวัตถุที่ปรากฏก็จะเปลี่ยนไป การรับรู้ และเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ เป็นความสามารถด้านมิติสัมพันธ์อย่างหนึ่ง มิติสัมพันธ์ยังมีความสัมพันธ์กับการอ่าน เด็กที่สามารถมองเห็นรูปร่างส่วนรวมของภาพ และสามารถแยกองค์ประกอบย่อยออกจากองค์ประกอบรวมของภาพได้ จะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านสูง นอกจากนี้ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ยังเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ทางด้านคณิตศาสตร์ให้ดีขึ้น (ล้วน สายยศ. 2543 : 25) อีกประการหนึ่งความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ (Spatial Ability) ยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาทัศนวิสัย (Perspective) ความสามารถทางการจำแนก และความแตกต่าง การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุกับวัตถุ วัตถุกับคน หรือตำแหน่งของวัตถุ หรือมาตรา เกณฑ์ อันดับการเข้าใจลักษณะของวัตถุ ขนาด มิติ การเคลื่อนที่ ปริมาณและการปรากฏรวมถึงลำดับเหตุการณ์ (Bracken. 1991 : 241- 255) ตลอดจนเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการเรียนรู้ด้านคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ นอกจากนั้นการปลูกฝัง ให้เด็กได้เรียนรู้กิจกรรมด้านมิติสัมพันธ์ยังสอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวันอีกด้วย (ล้วน สายยศ. 2543 : 24) วัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

เกี่ยวกับ มิติสัมพันธ์ของวัตถุ เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดของเด็กเกี่ยวกับธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ รูปร่างลักษณะของวัตถุทุกประเภท ความสัมพันธ์ของวัตถุ และการเปลี่ยนแปลงรูปร่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของเด็ก ทั้งนี้เพราะความรู้ความเข้าใจในเรื่องเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตไปได้ดี (กรมวิชาการ. 2546 : 33) ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์นั้นสามารถส่งเสริมให้กับเด็กปฐมวัยได้โดยการจัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง

วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านมิติสัมพันธ์ สามารถทำได้โดยการใช้ชุดกิจกรรมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับภาพ ไม่ว่าภาพที่เด็กเห็นภายนอกหรือภายในใจ โดยการแสดงรูปภาพแล้วให้เด็กแปลผลข้อมูลจากภาพ หรือให้เด็กหลับตาและคิดมองเห็นภาพ โดยถามเด็กถึงสิ่งที่มองเห็นในใจ การใช้สี รูปภาพ เปรียบเทียบการวาดภาพจากความคิด การใช้สัญลักษณ์กราฟฟิค กิจกรรมกระตุ้นจินตนาการ การใช้ความคิดอย่างอิสระ การสร้างงานด้วยรูปทรง รูปภาพและสี (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2542 : 35) กิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กปฐมวัยเรียนรู้และเข้าใจมิติสัมพันธ์ได้ คือการพัฒนาความรู้สึกเชิงมิติสัมพันธ์ (Spatial Sense) โดยการสร้าง การวาด การวัด การมองเห็น การเปรียบเทียบ การแปลง การจำแนกรูปทรง การสำรวจ และการตั้ง ข้อคาดเดา (วรรณวิภา สุทธเกียรติ. 2542 : 3) และตามหลักทฤษฎีของบรูเนอร์ (Bruner) เชื่อว่า การให้การศึกษาจะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีขึ้น การสื่อสารและการจัดกิจกรรมในการฝึกฝนทักษะจะส่งผลให้เด็กมีการพัฒนาด้านความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์มากขึ้น สำหรับการศึกษาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ในประเทศไทยเน้นการสร้างเครื่องมือหรือแบบทดสอบเป็นส่วนใหญ่ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านนี้ ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร (ล้วน สายยศ. 2543 : 25)

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยให้เด็กได้สำรวจค้นคว้าทดลองโดยใช้วัสดุต่าง ๆ ซึ่งเปิดโอกาสให้ได้ใช้ความคิดริเริ่มและจินตนาการ และส่งเสริมให้เด็กสังเกตสิ่งแวดล้อมรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสี รูปทรง รูปร่างพื้นผิว พื้นที่ว่าง อีกทั้ง เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาในรูปของภาพหรือสิ่งของที่เด็กสามารถแลเห็นได้เด็กจะใช้ศิลปะเพื่อเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็น รู้สึก และคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่เด็กช่วยให้เด็กมีโอกาสค้นคว้า ทดลองและสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาเข้าใจได้นอกจากนั้นยังได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถในการคิด และการใช้จินตนาการ การสังเกต พัฒนาความเชื่อมั่นเกี่ยวกับตัวเองในการเลือกใช้วัสดุต่าง ๆ ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา เกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับรูปร่าง สี อีกด้วย (เยาวพา เดชะคุปต์. 2542 : 107) และนำเอาประสบการณ์ย่อย ๆ

ของเส้น สีรูปร่าง รูปทรงต่าง ๆ มาประกอบเข้าด้วยกันตามความรู้สึกและจินตนาการของตนเอง หรือการใช้เศษวัสดุที่มีรูปร่าง รูปทรงสีสันต่าง ๆ มาประกอบกันให้เกิดรูปทรงตามความรู้สึกและจินตนาการ (พีระพงษ์ กุลพิศาล. 2545 : 37) กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ควรจัดให้กับเด็ก เช่น การวาดภาพและระบายสี การเล่นกับสีน้ำ การพิมพ์ภาพ การปั้น การพับ ฉีก ตัด ปะ และการประดิษฐ์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 36) กิจกรรมประดิษฐ์ว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดจินตนาการและสร้างจินตนาการออกมาเป็นผลงาน การคิดประดิษฐ์มักรวมเอาความคิดในเรื่องการต่อเติม ตัดออก ปรับขยาย ทำให้ใหญ่ ทำให้เล็ก แต่งเติมแต้มสี ทำให้เคลื่อนไหวได้ สิ่งเหล่านี้มักอาศัยการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อกระตุ้นความสนใจ และสามารถถ่ายโยงความคิด ความสนใจต่อไป ในทำนองเดียวกัน ในระดับปฐมวัยมีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา สิ่งแวดล้อมที่หลากหลายจึงเป็นตัวกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็น เป็นการเพิ่มความสนใจให้แก่ตัวเด็ก เด็กสามารถเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 นอกจากนี้ยังได้รับความสนุกสนานอย่างเป็นธรรมชาติ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่มีความยืดหยุ่นและหลากหลายตอบสนองต่อความสามารถและความสนใจของเด็ก ได้แก่ การวาดภาพระบายสี การปั้น การพิมพ์ภาพ ตัด ฉีก ปะ และประดิษฐ์เศษวัสดุ ดังนั้น การใช้ชุดกิจกรรมทางศิลปะที่มีการบูรณาการอย่างหลากหลายจึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อารี พันธ์มณี. 2545 : 200)

จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะส่งเสริมพัฒนาความคิดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กระดับปฐมวัยก่อนและหลังการเรียนรู้ ด้วยชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ว่าสามารถทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ตลอดจนพัฒนาการด้านสติปัญญาทางด้านมิติสัมพันธ์จากการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ได้หรือไม่ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับครูปฐมวัย และผู้บริหาร ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยในการจัดและพัฒนารูปแบบของชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์

สมมุติฐานการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านมิติสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นแนวทางของการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนด้วยการนำกิจกรรมการสอนศิลปะสร้างสรรค์ที่มีต่อความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ให้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2

2. เป็นแนวทางให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก ได้นำรูปแบบการจัดประสบการณ์ใหม่ ๆ มาใช้ในการส่งเสริมพัฒนาเด็กในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอื่นๆ เพื่อให้เกิดความหลากหลายในวิชาการศึกษาสำหรับครูปฐมวัยมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีอายุ 5-6 ปี ในโรงเรียนกลุ่มบ้านด่าน 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลบ้านด่าน จำนวน 2 ห้องเรียน โรงเรียนวัดบ้านปราสาท จำนวน 1 ห้องเรียน รวมจำนวน 3 ห้องเรียน มีนักเรียนจำนวน 79 คน

1.2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลบ้านด่าน จำนวน 27 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับฉลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยในครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน จัดกิจกรรมในวันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี และ

วันศุกร์ วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ระหว่างวันที่ 14 มกราคม 2557 ถึงวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2557 ทำการทดลองในช่วงเวลา 10.00 น.-10.30 น. ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

3. ตัวแปรที่ศึกษา มีดังนี้

3.1 ตัวแปรอิสระ คือ การเรียนด้วยชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการสร้างชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์เป็นเนื้อหาตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 จำนวน 5 ชุด มีเนื้อหาเรียงลำดับ ดังนี้

ชุดกิจกรรมที่ 1 การจำแนกลักษณะของวัตถุ
ชุดกิจกรรมที่ 2 การหาความสัมพันธ์ของวัตถุ
ชุดกิจกรรมที่ 3 การจัดหมวดหมู่ของวัตถุ
ชุดกิจกรรมที่ 4 การจินตนาการเกี่ยวกับส่วนประกอบต่าง ๆ
ชุดกิจกรรมที่ 5 การรับรู้ลักษณะของวัตถุ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ชุดกิจกรรม หมายถึง การนำเอาสื่อประสมที่มีการวางแผนการผลิตอย่างเป็นระบบและมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับเนื้อหาวิชามาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์แก่นักเรียน ช่วยให้นักเรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย การจำแนกลักษณะของวัตถุ การหาความสัมพันธ์ของวัตถุ การจัดหมวดหมู่ของวัตถุ การจินตนาการเกี่ยวกับส่วนประกอบต่าง ๆ และการรับรู้ลักษณะของวัตถุ

2. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ หมายถึง กระบวนการที่เด็กได้แสดงออกถึงความคิดจินตนาการความเพ้อฝัน โดยถ่ายทอดความรู้สึกต่าง ๆ ที่อยู่ภายในของเด็กออกมาเป็นผลงานรูปภาพ หรือสิ่งของ เพื่อสื่อสารให้คนอื่นเข้าถึงความคิดความรู้สึกของตนเอง เด็กได้มีโอกาสทดลอง ได้ปฏิบัติจริงอย่างอิสระ เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความนึกคิด ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความสุขความประทับใจให้กับเด็ก เด็กเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง อีกทั้งยังส่งเสริม

พัฒนาการเด็กทุก ๆ ด้านด้วย ช่วยตอบสนองความรู้สึกของเด็กทุกเพศทุกวัย โดยผ่านประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน

3. ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่เกิดจากการรับรู้ การมองเห็น การเข้าใจในมิติ ต่าง ๆ ของรูปภาพที่ปรากฏหรือไม่ปรากฏให้เห็น โดยอาจ อยู่ในลักษณะหรือทิศทางที่แตกต่างกันหรืออาจเป็นรูปที่มีความหมายและไม่มีความหมาย ตลอดจนรูปทรงที่มีรูปร่างแตกต่างกันออกไปเมื่อมีการเปลี่ยนตำแหน่ง เปลี่ยนรูปหรือหมุนภาพไปจากเดิม ซึ่งอาจใช้องค์ประกอบทางด้านจินตนาการร่วมด้วย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ออกเป็น 5 ลักษณะดังนี้

3.1 การจำแนกลักษณะของวัตถุ หมายถึง การบอกหรือแสดงให้เห็นถึงลักษณะของวัตถุที่เป็นพวกเดียวกันหรือต่างพวกกันเกี่ยวกับสี ขนาด รูปร่าง รูปทรงของวัตถุ

3.2 การหาความสัมพันธ์ของวัตถุ หมายถึง การบอกหรือแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของวัตถุ 2 สิ่งหรือมากกว่า เกี่ยวกับตำแหน่ง (บน-ล่าง, ข้างหน้า-ข้างหลัง, ข้างใน-ข้างนอก, ระหว่าง) ระยะทาง (ใกล้-ไกล) ของวัตถุกับวัตถุหรือวัตถุกับคน

3.3 การจัดหมวดหมู่ของวัตถุ หมายถึง การบอกหรือแสดงให้เห็นถึงการแยกแยะวัตถุเป็นหมวดหมู่โดยใช้ลักษณะของมิติของวัตถุเป็นเกณฑ์

3.4 การจินตนาการเกี่ยวกับส่วนประกอบต่าง ๆ หมายถึง การบอกหรือแสดงให้เห็นเกี่ยวกับการใช้ความคิดต่อเนื่องไปสู่ภาพ เมื่อนำ เอาส่วนประกอบต่าง ๆ ที่กำหนดให้มาประกอบเข้าด้วยกัน

3.5 การรับรู้ลักษณะของวัตถุ หมายถึง การบอกหรือแสดงให้เห็นถึงลักษณะของวัตถุสิ่งของที่มีการเปลี่ยนแปลง แตกต่างออกไป โดยการพลิก หมุน ซ้อนกันหรือเคลื่อนย้ายมุมมองวัตถุเกี่ยวกับรูปร่างของวัตถุซึ่งความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ทั้ง 5 องค์ประกอบย่อยนี้ สามารถวัดได้จากแบบทดสอบความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม หมายถึง คุณภาพของชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ตามเกณฑ์ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการได้จากร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรมระหว่างเรียน

80 ตัวหลัง หมายถึง ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ได้จากร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ หลังการใช้ชุดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

5. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อการทำงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนในเชิงบวก ซึ่งวัดได้จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจ

6. นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 หมายถึง นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีอายุ 5-6 ปี ในโรงเรียนกลุ่มบ้านด่าน 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลบ้านด่าน จำนวน 2 ห้องเรียน โรงเรียนวัดบ้านปราสาท จำนวน 1 ห้องเรียน รวมจำนวน 3 ห้องเรียน รวมนักเรียนทั้งสิ้น 79 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ Buriram Rajabhat University